

зборнике од велике научне и културне вриједности, публикације које су већ стекле завидан углед

и мјесто у научној и осталој културној и широкој јавности.

М. Дашић

»АСТА HISTORICO-OECONOMICA JUGOSLAVIAE«

Часопис за економску историју Југославије, Вол. III, Загреб 1976)

Трећи број часописа АСТА НОЈ-е, који излази једанпут годишње, доноси (на 185 страница) доста занимљиве прилоге из економске историје Југославије. На уводном мјесту је чланак Ивана Ерцега (Загреб) *Носиоци обрта, поморства и трговине у градовима Карлобаг, Сењ, Бакар, Ријека и Трст (1775)*. Аутор је текст посветио 200-годишњици реинкорпорације Ријеке Хрватској. У раду се даје документован пресјек развоја занатства, поморства и трговине у градовима (и лукама) сјеверног Јадрана, који су заузимали „важно мјесто у економској политици Бечког двора током читавог 18. стољећа“. Мада су занатство, трговина и поморска привреда основна тема Ерцегове расправе, ту су и врло значајни подаци о становништву из 1775. године, као и други релевантни статистички показатељи који илуструју развој свакога града (луке) на сјеверном Јадрану, његову економику, па и друштвене односе на том важном географско историјском простору ондашње Хрватске.

О господарским приликама у Шибенику и околици средином деветнаестог стољећа пише Стијепо Обад (Загреб).

Шиме Перичић (Задар) аутор је Прилога познавању трговине између Котора и Црне Горе од 1815. до 1850. године, у коме освјетљава са више, до сада непознатих података развој трговачких односа између Боке Которске и Црне Горе, односно дијелом расправља питање трговачких веза између Далмације и Црне Горе из доба митрополита Петра I и Петра II Петровића Његоша. На основу података о извозу, увозу и транзиту трговачке робе, аутор је закључио да је Котор, односно Бока увозила из Црне Горе у назначеном раздобљу преко тридесет разних артикала, а највише стоку, месо и сточне производе, рибу, жито, дрво за ложење и друго. Из Котора,

и уопште Боке, у Црну Гору је ишао у истом периоду знатан број артикала (морска со, кукуруз, пиће, јечам и друга жита). Вриједност промета роба између Црне Горе и Боке стално се повећавала (у оба смјера), па је, уопштено узето, трговина у првој половини прошлог вијека била у сталном порасту, добивала у интензитету и значају. Тај промет роба био би и већи да Аустрија 1830. године није донијела царинске прописе, којих до тада није било. И из овог прилога јасно се види у коликој је мјери развој трговачких операција имао утицаја на промјене у друштвено економским односима унутар Црне Горе и њеног племенског патријархалног друштва.

Нада Клаић (Загреб) у свом чланку аргументовано расправља проблем *Каптолске десетине као повода и узрока за подложничку борбу против Франје Тахија* (1567. године).

Прилог Јоже Мачека (Љубљана) односи се на питање уљења продуктивних пасмина говеда у Словенији током 19. стољећа.

Мира Колар Димитријевић (Загреб) обрађује *Проблеме радника бивше Југославије на раду у Трећем Рајху (1933—1941)*. На основу сигурних извора, које је наводила по годинама, ауторка овог текста закључује да је од 1933. до 1941. године око 100.000 југословенских радника боравило на раду у Њемачкој. Наши радници у нацистичкој Њемачкој су тешко експлоатисани, уз незнатне зараде, већина их се враћала „у земљу здравствено упропаштени“, а штета је „била и морална, јер су многи повратници били преодгојени у националистичком духу, те су убацивали у наш народ непожељне пароле и нарушавали национално јединство“. Истина, одређен дио повратника био је разочаран Трећим Рајхом, па је јавно указивао на штетност и моралне стране нацистичког режима. Тако су они

постали носиоци отпора политици приближавања Трећем Рајху и допринијели су јачању Народног фронта и КПЈ која је била директни противник фашизма.

Занимљив је и прилог Бранислава Вранешевића (Нови Сад) *О улози новосадске штампе и штампарства у привредном развоју Војводине*.

Рубрика *Рецензије и прикази* заступљена је приказима и рецензијама на најновије књиге, студије и монографије у којима се обрађује економска историја. Тако Лазар Ракић даје осврт на књигу Николе Ј. Гаћеше *Аграрна реформа и колонизација у Срему 1919—1941*. (издавач Институт за изучавање историје Војводине, Нови Сад, 1975, стр. 340); Бранко Којић опширније приказује расправу Ивана Ерцега *Поморско-трговинске везе јадранских и медитеранских лука с Трстом (1771)*, коју је објавила ЈАЗУ у едицији Старине, књ. 56, Загреб 1975; о књизи Душанке Војанић *Турски закони и законски прописи из XV и XVI века за смедеревску, крушевачку и видинску област*, издање Историјског института у Београду, Зборник за источњачку историјску и књижевну грађу, Београд 1974, књ.

2, V8, стр. 180, — пише Мухамед Ждраловић; на књигу Милоша Благојевића, *Земљорадња у средњовјековној Србији* (Београд 1973, стр. 463) кратак осврт даје Ђерђ Гал; Смиљана Ђуровић опширно пише о књизи Николе Живковића *Ратна штета коју је Немачка учинила Југославији у другом светском рату* (Београд 1975, стр. 590).

У рубрици *Часописи* Мирослава Деспот даје доста опширан приказ врло угледне *Revue d'histoire économique et sociale* (Paris, 1974, 1—4).

У рубрици *Кроника*, Редакција биљежи неколико информација важних за историчаре, економисте и читаоце овога гласила: о одржавању „Округлог стола“ у Љубљани; о улози саобраћаја у економској историји југословенских земаља, који организују у октобру 1977. године Комисија за економску историју Југославије и Институт за згодовину делавскога гивања у Љубљани; о припремама и раду на библиографији о економској историји Југославије, као и о припремама Седмог интернационалног конгреса за економску историју, који ће се одржати у Единбургу у августу 1978. године.

М. Дашић

АРХИВ ЗА ПРАВНЕ И ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

бр. 1—2, 1976

Крајем 1976. године, поводом седмдесетогодишњице излажења, штампан је необично занимљив, садржајно разноврстан и врло богат двоброј (1—2, 1976) часописа „Архив за правне и друштвене науке“, који има карактер својеврсне и изузетно садржајне антологије чланака, студија и расправа из области правне теорије и праксе, историје државе и права, политичких система и других домена правне мисли. Компонован је од текстова изабраних из око 500 бројева часописа, који обухватају више од 50.000 страна. Из тако великог опуса редакција је одабрала 25 прилога, разумије се — оних најрепрезентативнијих, чланака који својим садржајем илуструју висок ниво правних и друштвених наука током 70 година излажења овога гласила.

„Архив“ је започео да излази као часопис Правног факултета у Београду 1906. године, непосредно по конституисању Универзитета у Београду (1905), у чијем је саставу као научно наставна јединица, Правни факултет чинио једино од језгара ове високошколске установе. Окупљајући најзначајније правне писце, историчаре државе и права, историчаре и друге јавне и политичке мислиоце, „Архив“ је до првог свјетског рата не само веома много допринио афирмацији правне теорије и праксе у ондашњој Србији већ и вршио снажан утицај на целокупни развој науке и културе у овој земљи. Избијањем првог свјетског рата, који је отпочео агресијом Аустро Угарске а затим и Њемачког царства на Србију, „Архив“ је престао да излази, јер његови уредници и са-